

KRÓNIKA

Megalakult a Magyar Tudományos Akadémia Történeti Földrajzi Albizottsága

A magyar földrajztudomány intézményrendszere 2015. április 24-én új elemmel gazdagodott, amikor ezen a napon – Sárospatakon – megalakult az MTA Társadalomföldrajzi Bizottságának Történeti Földrajzi Albizottsága. Ennek a szervezetnek a megszületését legfőképpen a magyar geográfia elmúlt negyed évszázadának tudománytörténeti folyamatai indokolták. Ebben az időszakban a magyar társadalomföldrajzban lezajlott változások, intézményi módosulások, a szemléletmód-váltást tükröző témák sokasodása, s nem utolsósorban a magyar történeti földrajz 1945 utáni fejlődési folyamatai együttesen érlelték meg az új albizottság megalapításának tudományos igényét. Hozzájárult még a fokozódó érdeklődés a történeti földrajz iránt és annak sikertörténete a rendszerváltozást követően. Az albizottság megalakítását elsősorban az motiválta, hogy a magyar történeti földrajznak az elmúlt időszakban ugyan voltak neves iskola-teremtő személyiségei (pl. FRISNYÁK SÁNDOR és BELUSZKY PÁL), s voltak vezető geográfusai is (pl. BECSEI JÓZSEF, DÖVÉNYI ZOLTÁN, SÜLIZAKAR ISTVÁN és BERÉNYI ISTVÁN), illetve tudományos központja is kialakult a Nyíregyházi Főiskola Földrajzi Tanszékén, de intézményi szinten mindezidáig kevésbé képviseltette magát a nemzetközi és a hazai tudományos életben. Ezt a problémát orvosolta az új albizottság megalapítása, amely már közel egy évtizede a levegőben lógott. A Nyíregyházához köthető művek, valamint a szerencsi Bocskai István Katolikus Gimnáziumhoz kapcsolódó konferenciák hosszú sora egyenesen vezetett oda, hogy történeti földrajzunk önálló albizottsággal képviseltesse magát a Magyar Tudományos Akadémia szervezetében.

Az intézményesülésnek két további tudományos oka is volt. Egyfelől az, hogy történeti földrajzunk elmúlt negyed évszázadában a megújulás mellett olyan jelentős művekkel bizonyította létjogosultságát, mint a FRISNYÁK SÁNDOR tollából kikerült *Magyarország történeti föld-*

rajza (1990), vagy BELUSZKY PÁL szerzőségében és szerkesztésében megjelent, kétkötetes *Magyarország történeti földrajza* (2005-2008). A másik tudományos indok pedig az volt, hogy a történeti földrajzunk fejlődését 1948 és 1989 között megakadályozó tudományos szilencium után fokozatosan felzárkózott a mai világszínvonalat képviselő, WINFRIED SCHENK, HELMUT JÄGER, NORMANN J. G. POUNDS, ALAN R. BUTLIN és ROBERT DODGSHON nevével fémjelzett modern irányzatokhoz. E fejlődési tendencia kiteljesedésével, valamint tudományterületünk intézményi kereteinek fokozatos kialakulásával lépésről-lépésre teremtjük meg egy nagy, a Kárpát-medence egészére kiterjedő történeti földrajzi szintézis megszületésének feltételeit.

A Magyar Tudományos Akadémia új alosztályának megalakulása előtt az MTA Társadalomföldrajzi Tudományos Bizottságának 2014. november 3-i ülésén FRISNYÁK SÁNDOR javasolta a Történeti Földrajzi Albizottság létrehozását. E kezdeményezést a bizottság magáévá tette és a 2014. december 2-án Szegeden engedélyezte az albizottság létrehozását. Az első három évre az elnöki teendők ellátásával KÓKAI SÁNDORT, a titkári teendők ellátásával pedig CSÜLLÖG GÁBORT bízta meg. Ezt követően kerülhetett sor Sárospatakon a már említett alakuló ülésre, amelyet TAMÁS EDIT geográfus-történész, múzeumigazgató nyitott meg. A résztvevők három előadást hallgattak meg: FRISNYÁK SÁNDOR a sárospataki földrajzoktatás történetéről adott elő, KÓKAI SÁNDOR a magyar történeti földrajz történetéről beszélt, DÖVÉNYI ZOLTÁN pedig a tudományterület előtt álló jelenlegi és jövőbeli feladatokat, tárgyköröket és főbb módszertani kérdéseket foglalta össze. Az előadásokat tudományos vita követte, érintve a szakma legégetőbb problémáit. Az előadások és a vita után az elnök, KÓKAI SÁNDOR, a szakma 16 elismert kutatójának és oktatójának jelenlétében kimondta a Történeti Földrajzi Albizottság megalapítását. A megalakulását követően az albizottság elfogadta

hároméves munkatervét. Az MTA Történeti Földrajzi Albizottságának hároméves munkaterve (2015-2017) a szervezet néhány működési kérdésén túl kijelölte a hazai történeti földrajz rövid és hosszú távú célkitűzéseit, prioritásait. Az Albizottság úgy határozott, hogy kutatásait a Kárpát-medencére fókuszálja, s nyitva hagyja az ajtót egyéb tudományterületek képviselői – régészek, etnográfusok, kartográfusok, gazdaságtörténészek – előtt. Az albizottság a következő két évben az alábbi három tudományos konferencia megtartását tervezi: Regionalizmus és regionalizáció – Térszerveződések a középkori Magyarországon (2015), A Kárpát-medence történelmi régiói (2016), Integrált környezetátalakító-területfejlesztő munkák a Kárpát-medencében (1846-1920). A kutatási eredmények bemutatására a tervek szerint a Nyírségi Földrajzi Napokon

önálló szekcióban lesz lehetőség, a publikációk pedig a nyíregyházi kutatóműhely folyóiratában, a *Történeti Földrajzi Közleményekben* lesz lehetőség. Az albizottság távlati célként jelölte meg egy a *Kárpát-medence történeti földrajzával foglalkozó* monográfia elkészítését. A feladat érdekében az albizottság évente két alkalommal, Budapesten vagy a szakmai rendezvények (konferenciák) színhelyén tartja üléseit. Az albizottságnak tagja lehet minden kutató, aki az MTA köztestületi tagja, s magáénak vallja és elfogadja a szervezet céljait és feladatait. Az albizottság tagjai köszönetet mondanak TAMÁS EDIT múzeumigazgatónak, valamint a sárospataki üléshelyszínét és technikai feltételeinek biztosították.

NAGY MIKLÓS MIHÁLY

KÁROSSY CSABA 70 éves

Az éghajlatlan oktatásának elismert képviselője, Károssy Csaba, 1945-ben született Budapesten. Érettségi után a József Attila Tudományegyetem Természettudományi Karára került, ahol 1969-ben szerzett biológia-földrajz szakos tanári oklevelet. A diploma megszerzését követően a Földrajz Tanszék oktatójaként a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán kezdett el dolgozni, ahol 1984-ig volt oktató. Közben 1972-ben a József Attila Tudományegyetemen egyetemi doktori címet szerzett, ezt követően 1976 és 1979 között PÉCZELY GYÖRGY aspiránsa volt a József Attila Tudományegyetem Éghajlattani Tanszékén, ahol tudományos munkája mellett óraadóként is tanított. 1980-ban megszerezte a földrajztudományok kandidátusa minősítést. Ekkoriban alakult ki az érdeklődése a makroszintotikus időjárás típusok meghatározása és kutatásban való használata iránt, amiben PÉCZELY professzor munkatársaként oly nagyfokú jártasságra tett szert, hogy a tipizálást naprakészen a mai napig is végzi. Manapság már számos egyetemi oktató és kutató eredményesen használja ezeket a makroszintotikus típusokat; az időjárással és az éghajlattal foglalkozó tudományos kutatásokban a típusok ismertsége nagymértékben az ő munkásságának is köszönhető. A szegedi éveket követően 1984-ben a szombathelyi Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola vezetői az akkor létrehozott Földrajz Tanszék megszervezésével és vezetésével bízták meg. Az oktatás és a tanszék vezetése mellett feladata volt, hogy folyamatosan építse a tanszék

oktatógárdáját. A tanszék alapításától kezdve 1992-ig, majd 1998-1999-ben volt tanszékvezető. Négy évtizeden át, nyugállományba vonulásáig dolgozott a felsőoktatásban.

Oktatómunkája mellett tudományos munkássága is jelentős. Pályája kezdetétől fogva foglalkozott éghajlattal, bioklimatológiával, makroszintotikával, agrometeorológiával és más alkalmazott meteorológiai kutatásokkal. Mindig fontosnak tartotta, hogy az időjárásról és az éghajlatról írást érdeklődő hallgatókat megismertesse az új tudományos eredményekkel, ezáltal sok szegedi és szombathelyi hallgatóját sikerült e tudományterületek szakavatott képviselőjévé tenni. De más kutatási területeken is ért el eredményeket, így pl. a rendszerváltozás előtt – kérdőíves felméréssel, földrajz szakos hallgatókkal együtt – a Vend-vidék szociál-geográfiai vizsgálatát végezte el; a tájegységet tekintve ez a munka szinte előzmények nélküli volt, és a kapott eredmények is teljesen újszerűek voltak a hazai kisebbségek kutatásában. Később újabb munka keltette fel az érdeklődését, ugyanis Kőszeg éghajlati viszonyainak változásait kutatva tanulmányozta a kőszegi bor minőségének éghajlati hátterét is. Saját és kutatótársai – NOWINSZKY LÁSZLÓ, TÓTH GYÖRGY, PUSKÁS JÁNOS, TAR KÁROLY, MIHÁLY ILLÉS, NAGY ÉVA – tudományos eredményeit számos hazai és nemzetközi konferencián (amelyeken sokszor együtt vettünk részt) ismertette; a külföldi konferenciákra történő utazásokat arra is